

Marosvásárhely száz évvel ezelőtt: a politikai passzivitásból az aktív cselekvésig

Bernády röpiratai oldották a bénultságot

Bernády György Budapestről való hazatérésének lényeges következménye a városi (és erdélyi) magyarság kimozdítása a politikai passzivitásból. A politikai passzivitás miatt ugyanis nem jöhetett létre hatékony és legitim magyar politikai érdekképviselő.

A politikai passzivitás, valamint a magyar tisztviselői kar hűségeskü letételének megtagadása egy olyan taktika volt az erdélyi magyar társadalom részéről, amelyet a magyarországi kormányok is informális csatornákon támogattak a trianoni békeszerződés aláírásáig. Bár Erdély hovatartozásának a kérdése jórészt az 1919-ben ülésező párizsi békekonferencián eldőlt, azonban ezen döntések nem voltak ismertek a szélesebb társadalom számára. Emiatt pedig a békeszerződés aláírása előtt joggal gondolhatták a tisztviselők és erdélyi magyar politikusok, hogy bármi lehet. Emiatt inkább nem tették le a hűségesküt (ezzel megkockáztatva állásukból való kirúgásukat), valamint nem vettek részt aktívan a romániai politikai életben (pl. az 1919-1920-as országgyűlési választásokon), abból a megfontolásból, hogy ha Erdély mégis Magyarországhoz kerülne, akkor az addigi aktív politikizálásuk miatt hazaáruló és renegát megbélyegzéseket kellene elviselniük. Így tehát többnyire konszenzus alakult ki arról, hogy az erdélyi magyarság körében a legitim álláspont a politikai passzivitás.

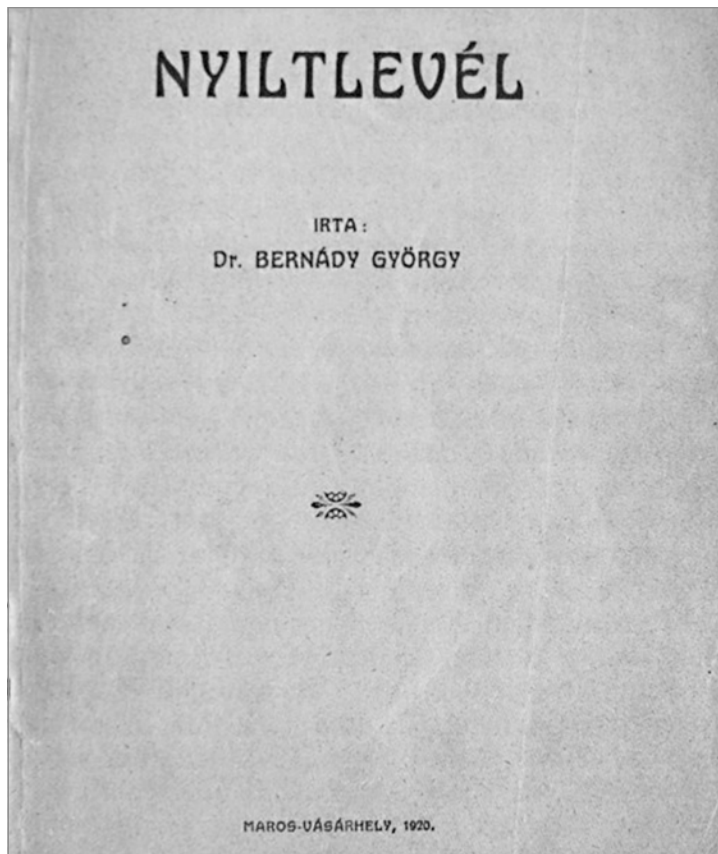
Kapcsolat mindkét fővárosban

Bernády György azonban magyarországi információkkal is rendelkezett Bethlen István körétől, a párizsi békekonferencia várható döntéseiről. Ugyanis Bernády budapesti tartózkodása alatt nem csupán az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság előli bujkálással foglalkozott, hanem azt megelőzően aktívan tevékenykedett a gróf Mikes Ármin Zabolai Erdőgazdálkodása és Fűrésztelepe Rt. igazgatótanácsi állásában. Mikes Ármin Bethlen István miniszterelnök sógora volt, így rajta keresztül is tartották a kapcsolatot. Másrészt pedig a már említett Mikes Ármin-féle erdővállalat miatt gyakran utazott Bukarestbe, ahol személyes kapcsolatokat alakított ki a Román Királyság főbb kormányzati embereivel. Későbbi visszaemlékezése szerint a fővárosi útjaikor a bukaresti Grand Hotelben szállt meg. Bukarestet „piszkos és idegen” helyként jellemezte, csupán ekkor kezdte tanulni a román nyelvet. Egy ilyen

bukaresti útja alkalmából mutatták be neki Alexandru Averescu tábornokot, kivel németül értekezett. Az erdélyi származású politikusokkal, mint Iuliu Maniu, Octavian Goga, Petru Groza stb. magyarul beszélt. Az üzleti útjaiból származó politikai kapcsolatai révén betekintést nyerhetett a bukaresti politizálás játékszabályaiba. Kapcsolathálójába az említetteken kívül olyan személyek tartoztak, mint Alexandru Marghiloman, Take Ionescu, valamint Alexandru Vaitoianu volt és hivatalban lévő miniszterelnökök. Bernády többek között emiatt is viszonylag gyorsan vissza tudott kapcsolódni a marosvásárhelyi városi politikába, prefektuusi kinevezéssel helyet kapva a városi közigazgatási bizottságában.

Elutasított együttműködés

Bernádyt 1919-ben, a Kormányzótanáccsal való kapcsolatba lépése után felkereste Maurer Béla, az Újvilág szerkesztőségének igazgatója, akit az erdélyi magyar

volt aláírva, de tudomására jutottak a trianoni békeszerződésben szereplő döntések a határkérdésre vonatkozóan, így a mielőbbi cselekvést választotta.

Három röpiratot adott ki, melyek közül kettőt 1920 májusában (Emlékirat és Nyílt levél), va-

elsősorban az erdélyi magyarsághoz szólt. Ebben az aktuális kérdéseket boncolgatta: a politikai aktivizmust propagálta egy általa elképzelt Magyar Nemzeti Párt szervezésében. Ugyanakkor tisztában volt a meglévő kisebb politikai alakulatokkal is, de azokat nem tartotta célszerűnek.

Összességében röpirataival Bernády célja egy szűrópróba volt az erdélyi magyar közvélemény felé annak kipuhatólósására, hogy elkezdődhet-e a legitim politikai szervezkedés. A sajtócenzúra miatt kevés visszajelzés érkezett írásaira. Ennek ellenére megállapítható, hogy kísérlete kudarcot vallott, ugyanis a közvélekedés nem támogatta a törekvéseit, emellett gyanúsán figyelték a már említett bukaresti kapcsolatépítéseit. Röpiratai publikálása után Averescu felajánlott neki képviselői helyet a parlamentben, amit Bernády nem fogadott el.

Hazaárulóként bélyegezték meg

A Nyílt levelét közvetlenül a parlamenti választások előtti napokban publikálta, ezért ha nem lett volna a tiltakozás, valószínűleg sikeresen indulhatott volna képviselőségért. Indulásáról azonban ekkor még szó sem lehetett. Ez az is magyarázható, hogy akkor még nem írták alá a trianoni békeszerződést, valamint Bernády akciója a kolozsvári magyar politikai köröket is „sérthette,” amelyek emiatt nem tekintették legi-

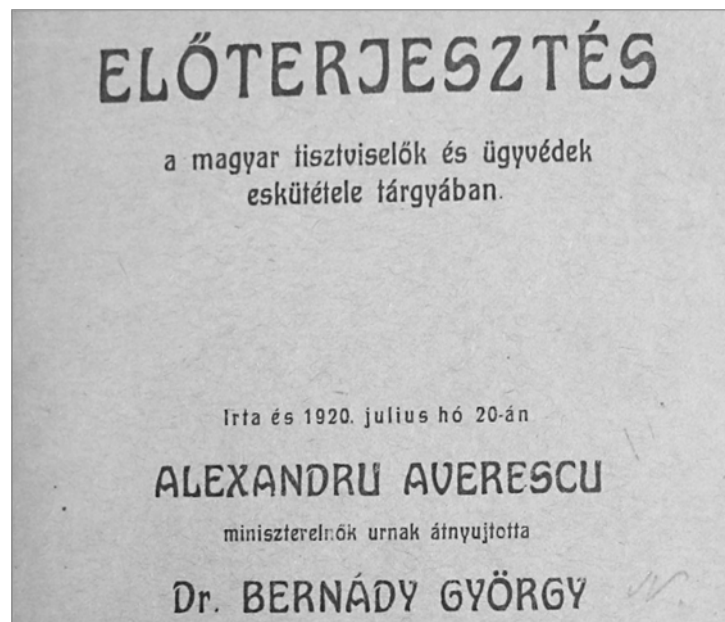
timnek. Ez főleg 1920 novemberében derült ki Sepsiszentgyörgyön, ahol hazaárulóként bélyegezték meg Bernádyt, amiért szót emelt a románokkal való együttműködés és a parlamenti képviselői érdekeiben. Ekkorra a békeszerződést ugyan már aláírták, azonban a magyar parlament még nem ratifikálta azt, s a korszak közhangulatára is jellemző volt a kiváró és passzív álláspont. Emellett pedig többen Székelyföldről is elsősorban Kolozsvárról várták a kezdeményezést, ezért sem fogadták jó szemmel Bernády marosvásárhelyi szervezkedését.

Bernády tehát nem indult az 1920-as képviselői választásokon. Röpiratainak közzétételét követően saját politikai szervezkedésbe kezdett: Bernády irányításával a kezdetekben csak „húszas bizottságként” emlegetett politikai szándékú tömörülés indult, amely már megyei és regionális elképzeléseket is dédelgetett. Kísérlete kudarcnak bizonyult, ugyanis 1920 novemberében feloszlott a húszas bizottság.

Díszmagyarban a megbékélésről

Bernády látványosabb gesztusára 1921. május 23-án került sor, amely nap akkoriban a hivatalos Románia hivatalos ünnepségének számított. Bernády díszmagyarban jelent meg Marosvásárhelyen és beszédet mondott a magyar és román állampolgárok közti megbékélésről: „Eljöttem ezen ünnepélyre azért, hogy megjele-nésem révén tanúbizonyságot tegyek arról, hogy szülőföldem sor-sában osztozni kívánok. Megjele-nésem révén kétséget kizáró tanúbizonyságot kívántam tenni arról is, hogy ezen állam kereteibe beilleszkedem, s az állampolgári jogokkal kapcsolatos kötele-ségeket mindenekben becsületesen teljesíteni igyekszem.” Beszédét több romániai és magyarországi lap is közölte, elsősorban az általa képviselt álláspont miatt, így felhívta magára a román politikai elit figyelmét. Bernády röpiratainak és beszédének gondolatiságát a Kós Károly, Paál Árpád és Zágoni István által, csupán 1921 elején kiadott Kiáltó Szó című írás is tükrözte, amely ekkor vált igazán időszerűvé. Ezzel pedig megérkezett a kolozsvári kezdeményezés. Ennek ellenére, hogy Bernády röpirata sok szempontból hasonlít a Kiáltó Szóra, mégis utóbbi vált a politikai cselekvés első széles körökben ismertté vált programjává, s mint ilyen az irodalmi és politikai transzvilvanizmus egyik fő forrásává. Azonban Kósék röpiratának sem volt egyöntetűen pozitív fogadtatása, de együttvéve a Bernády kísérletével elmondható, hogy javában hozzájárult a politikai passzivitás feladásához és a két világháború közötti politikai cselekvés elkezdésének a beharangozóját jelentette.

FODOR JÁNOS

közvélemény renegátnak tekintett a tiltás ellenére való politikizálása miatt, ezért Bernády sem vállalta a vele való együttműködést. Bernády számára a politikai passzivitásból kivezető utat az 1920-as országgyűlési választásokat megelőző időszak jelentette. Ebben az időszakban, bár még nem

lamint egyet ugyanazon év júliusában (Előterjesztés a magyar tisztviselők és ügyvédek eskütétele tárgyában). Ezek szövegét Alexandru Averescu miniszterelnöknek személyesen átnyújtotta, bennük az erdélyi magyarság főbb jogi sérelmeit sorolta fel. Röpiratai közül a Nyílt levél volt az, amely

Bernádynak a székelyek szemébe mondták, hogy hazaáruló.